

รูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิตำหรับนักเรียนในสถานศึกษา
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม
A Model of Cultivation for Students in School Under Elementary
Education Service Area Office, Nakhon Pathom Province

พระสำราญ ปภัสสร (สามเพชรเจริญ)
Phra Samran Papassaroe (Sampetchalern)^๑
กฤษฎา นันทเพชร
Kitsada Nuntapat^๒

บทคัดย่อ

บทความนี้เป็นการรายงานผลการศึกษาคณะผู้วิจัย เรื่อง “รูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิตำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม” โดยมีวัตถุประสงค์ ๑) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต ๓) เพื่อนำเสนอรูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิตำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมโดยเป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี ทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้เป็นแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ ผลการวิจัย พบว่า การปลูกฝังความกตัญญูให้แก่เด็กนักเรียน โดยภาพรวมทั้ง ๕ ด้าน มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก การพัฒนากระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต ๕ ด้าน โดยอาศัยหลักพุทธธรรมในการปลูกฝังคุณธรรม และเน้นที่ความกตัญญูมีต่อผู้มีอุปการคุณตลอดทั้งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ด้วยองค์ประกอบ ๓ ส่วน คือ ความกตัญญู ๕ ด้าน กระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต ๕ ด้าน เป็นไปตามโมเดล F2MKS

คำสำคัญ : รูปแบบ การปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต นักเรียน

---

^๑ สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย Buddhist Educational Administration, Educational Administration, Mahachulalongkomrajavidyalaya University, Thailand

^๒ สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา Department of Education College of Public Administration Burapa University, Thailand

Abstract

This article is a report of the dissertation on "A Model of Cultivation for Students in School Under Elementary Education Service Area Office, Nakhon Pathom Province" with the objectives 1) to study the current situation, barriers, cultivate gratitude. 2) to develop the process of cultivating gratitude. 3) to present the model of cultivating gratitude for students in educational institutions under the Office of Nakhon Pathom Primary Education Area. Both quantitative and qualitative. The tool used is a questionnaire. And the interviews revealed that the implantation of gratitude to the students. Overall, the 5 aspects are very appropriate. The development of the process of cultivating gratitude in 5 aspects, based on Buddhist principles to cultivate virtue. And focus on gratitude to the supporters throughout the National Monarchical Institute with 3 components: Gratitude 5, the process of cultivating gratitude 5 aspects according to model F2MKS.

Keywords : Model, Cultivation, Students

๑. บทนำ

ความกตัญญูเป็นเครื่องหมายของคนดี เป็นสิ่งที่ทุกคนปรารถนา ผู้ที่มีความกตัญญู รู้คุณย่อมนำตัวเองไปสู่หนทางแห่งความสุข ทั้งความกตัญญูรู้คุณ ต่อมารดาบิดา ผู้ให้กำเนิด ซึ่งเป็นพระพรหมของลูก เป็นเทวดา เป็นบูรพาจารย์ เป็นพระอรหันต์ของลูก ตลอดจนมีความกตัญญูต่อสัตว์และสิ่งแวดล้อม ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีพอยู่ได้อย่างสมดุล “ความกตัญญู” หมายถึงความตระหนักรู้ในคุณของคน สัตว์ และสิ่งแวดล้อม ที่มีผลต่อ ตนเองทั้งโดยตรงและโดยอ้อม “กตเวทิต์ คือการตอบแทนคุณ ความเป็นผู้สนองคุณท่าน” ความกตัญญู เป็นหลักธรรมสำคัญประการหนึ่ง “ความกตัญญู เป็นมงคลอันสูงสุด สัตบุรุษเมื่อเกิดในตระกูล ชื่อว่าเกิดเพื่อประโยชน์เพื่อเกื้อกูล เพื่อความสุขแก่คนหมู่มาก คือ มารดาบิดา เป็นต้น สัตบุรุษเป็นคนกตัญญู กตเวทิต์ รู้บุญคุณที่บุคคลอื่นกระทำกับตนแล้วกระทำการตอบแทนโดยไม่เห็นแก่ตัว ย่อมแสวงหาโอกาสตอบแทนบุคคลผู้มีคุณ จึงเป็นบุคคลที่เกิดมาเพื่อประโยชน์เกื้อกูล เพื่อความสุขแก่บุคคลทั้งหลาย

วัยเด็กกำลังย่างเข้าสู่วัยรุ่นนั้น เป็นวัยที่ต้องปรับตัวระหว่างความเป็นเด็กไปสู่วัยรุ่น และมีพฤติกรรมที่ติดเพื่อน เชื่อเพื่อนรักเพื่อน จนบางครั้งมีพฤติกรรมที่ตื้อรั้น ตลอดจนก้าวร้าว ต่อมารดาบิดาไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของมารดาบิดา จนทำให้ตนเองเดือดร้อน ผู้ให้กำเนิด ต้องทุกข์ใจปัจจุบันเยาวชนและนักเรียนมีพฤติกรรมที่ไม่ค่อยสนใจไม่ใส่ใจในการเรียน ขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน การงาน ขาดความกตัญญูต่อมารดาบิดาไม่เชื่อฟังคำสั่งสอนของมารดาบิดา และครูอาจารย์ ตลอดจนมีพฤติกรรมก้าวร้าว เช่น โต้เถียง พุดจาไม่เพราะ พุดจាក้าวร้าว ไม่ให้เกียรติ ไม่สนใจความรู้สึกมารดาบิดา ติดเพื่อน เชื่อเพื่อน จนขาดความรับผิดชอบต่อหน้าที่ของตนขาดความรับผิดชอบต่อการเรียน การงานที่ได้รับมอบหมาย หลีกเลี่ยงการทำงาน การช่วยงานทั้งที่บ้านและส่วนรวม ตลอดจน ขาดความรับผิดชอบต่อตนเอง ขาดความมีน้ำใจ ตลอดจนถึงการแสดงออกถึง ความกตัญญูต่อผู้ใหญ่ มารดาบิดา ครูอาจารย์ ขาดความรับผิดชอบต่อบ้านเรือน ซึ่งถือได้ว่า บุคคลที่กล่าวมานั้น ขาดความกตัญญูต่อตนเองด้วย

พระพุทธศาสนาส่งเสริมความกตัญญูกตเวทิต์ สอนให้มนุษย์รู้จักการกระทำหน้าที่ของตนเอง เริ่มจากความรับผิดชอบต่อตนเอง ต่อหน้าที่ในครอบครัว ต่อสมาชิกในครอบครัว เช่น หน้าที่ของมารดาบิดา หน้าที่ของบุตรธิดา หน้าที่ของนักเรียน เมื่อมนุษย์ทุกคนปฏิบัติตามหลักความกตัญญูแล้ว จะก่อให้เกิดความเจริญด้านจิตใจ ซึ่งจะส่งผลให้สังคมนั้นๆ มีความสุขและร่มเย็นตลอดไป เป็นเหตุให้เกิดความรักเคารพ ความเมตตา ความศรัทธาต่อกัน มีความกตัญญูต่อมารดาบิดา ครูอาจารย์ผู้มีพระคุณ ทำให้ไม่เกิดช่องว่างระหว่างลูกกับพ่อแม่ มีความสัมพันธ์

^๑ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต.โต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๒.

^๔ พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ.ปยุต.โต), **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑), หน้า ๖๗.

ภายในครอบครัวที่ดี ซึ่งส่งผลให้เห็นความสำคัญ และความจำเป็นที่จะต้อง ตอบแทนพระคุณคุณของมารดาบิดา

ความกตัญญูกตเวทีของนักเรียนนั้น เป็นแนวทางในการปลูกฝังศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และกระตุ้นให้นักเรียนตระหนักถึงหน้าที่ของตนที่จะต้องปฏิบัติต่อมารดาบิดา และครอบครัว เป็นสถาบันพื้นฐานของสังคมที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของเด็กอย่างยิ่ง ครอบครัวเป็นหน่วยสังคมที่สำคัญที่สุด เพราะเป็นสังคมหน่วยแรกที่มนุษย์จะต้องเจอตั้งแต่ เกิด เติบโต จนกระทั่งตาย^๕ “การวางพื้นฐานของมนุษย์ทั้ง ๔ ด้าน คือ ทางร่างกาย ทางความคิดสติปัญญา ทางอารมณ์และทางสังคม”^๖ จะมาจากการอบรมของครอบครัว บุคคลสำคัญที่จะทำให้กำเนิดชีวิต หรือกำหนดชีวิตของนักเรียนซึ่งเป็นเยาวชนนั้น ก็คือ มารดาบิดา ครอบครัว

ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษา รูปแบบการปลูกฝังด้านความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาของนักเรียนสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่ประถมศึกษา ซึ่งอยู่ในวัยเยาว์เป็นวัยที่ต้องปรับตัวระหว่างความเป็นเด็กไปสู่วัยรุ่น และมีพฤติกรรมที่ดื้อรั้นตลอดจนก้าวร้าวต่อบิดามารดาไม่เชื่อฟังคำตักเตือนสั่งสอนของ มารดา บิดา และกำลังเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่เป็นอนาคตของชาติบ้านเมืองและสังคมต่อไปในภายภาคหน้าและเพื่อหาแนวทางในการส่งเสริมให้นักเรียนมีความกตัญญูกตเวทีต่อบิดามารดาและผู้มีพระคุณตามหลักพระพุทธศาสนาให้เกิดขึ้นในจิตสำนึกของนักเรียนต่อไป

๒. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๒.๑ เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา อุปสรรค การปลูกฝังความกตัญญูกตเวทีสำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม

๒.๒ เพื่อพัฒนากระบวนการปลูกฝังความกตัญญูกตเวที สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม

๒.๓ เพื่อนำเสนอรูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูกตเวทีสำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม

๓. ขอบเขตของการวิจัย

งานวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed-Method Research) โดยมีการศึกษาข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ แบ่งขอบเขตการวิจัย ดังนี้

---

^๕ สุพัตรรา สุภาพ, *สังคมและวัฒนธรรม*, (กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖), หน้า ๓๖.

^๖ ศรีธรรม ธนะภูมิ, *พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ*, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๓๕), หน้า ๔๕.

๓.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความกตัญญูทเวที สำหรับนักเรียนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมครั้งนี้ เป็นการวิจัยเชิงปริมาณ ผสมเชิงคุณภาพ (Mixed Methods) โดยศึกษาจากเอกสารที่เกี่ยวข้องและข้อมูลจริงจากการปฏิบัติภาคสนาม โดยการศึกษาข้อมูลจากเอกสารปฐมภูมิ (Primary Source) และการศึกษาเอกสารชั้นทุติยภูมิ (Secondary Source)

๑) ศึกษาแนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการปลูกฝังความกตัญญูทเวทีของนักเรียนสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครปฐม ได้แก่ ๑) พฤติกรรมความกตัญญูต่อมารดาบิดา ๒) พฤติกรรมความกตัญญู ต่อครู อาจารย์ ๓) พฤติกรรมความกตัญญู ต่อญาติมิตร ๔) พฤติกรรมความกตัญญู ต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และ ๕) พฤติกรรมความกตัญญู ต่อสิ่งแวดล้อม

๒) หลักพุทธธรรมเรื่องความกตัญญูทเวที ความกตัญญูคือ การรับรู้ถึงการช่วยเหลือที่ตนเองเคยได้รับ ทเวที คือ การตอบแทน กตัญญูทเวทีจึงเป็นการได้ช่วยเหลือผู้ที่เคยช่วยเรามา

๓.๒ ขอบเขตด้านตัวแปร

ตัวแปรต้น ได้แก่ การปลูกฝังความกตัญญูทเวทีและปัจจัยที่มีผลต่อการปลูกฝังตัวแปรตาม ได้แก่ ความกตัญญูทเวทีตามหลักพระพุทธศาสนา

๓.๓ ขอบเขตด้านประชากร/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

๑) ประชากร ได้แก่ นักเรียนสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม เขต ๑และเขต ๒ จำนวน ๒๔๔ โรงเรียนจำนวนนักเรียนชายและนักเรียนหญิงที่ศึกษาอยู่ ประถมปีที่ ๕ และ ปีที่ ๖ จำนวน ๑๕,๒๖๘ คน

๒) กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนสถานศึกษาระดับประถมศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐมเขต ๑ และเขต ๒ โดยใช้สูตรคำนวณขนาดกลุ่มตัวอย่างตามตารางของ Krejcie & Morgan^๗ ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง ๓๗๕ คน จากนั้นดำเนินการสุ่มตัวอย่างของแต่ละเขตการศึกษาตามสัดส่วน

๓.๔ ขอบเขตด้านพื้นที่ โรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม แบ่งออกเป็น ๒ เขต พื้นที่การศึกษา ได้แก่ เขต ๑ อำเภอเมืองนครปฐม อำเภอกำแพงแสน และอำเภอดอนตูม เขต ๒ อำเภอพุทธมณฑล อำเภอสามพราน อำเภอบางเลน และ อำเภอนครชัยศรี จำนวน ๒๔๔ โรงเรียนจำนวนนักเรียนชายและนักเรียนหญิง ที่ศึกษาอยู่ประถมปีที่ ๕ และปีที่ ๖ จำนวน ๑๕,๒๖๘ คน

^๗ ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์, สถิติสำหรับการวิจัยและเทคนิคการใช้ SPSS ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการพิมพ์, ๒๕๕๕), หน้า ๒๖๔.

๓.๕ ขอบเขตด้านระยะเวลา การวิจัยเริ่มดำเนินการตั้งแต่เดือน มกราคม พ.ศ. ๒๕๕๙ ถึงเดือน ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๕๙ รวม ๑ ปี

๔. วิธีดำเนินการวิจัย

ผู้วิจัยจะดำเนินการเป็น ๓ ขั้นตอน ได้แก่
ขั้นตอนที่ ๑ ศึกษาสภาพปัญหาความกตัญญูทเวทิตี
ขั้นตอนที่ ๒ ศึกษาการพัฒนาารูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตี สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา จังหวัดนครปฐม
ขั้นตอนที่ ๓ การนำเสนอปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตี สำหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา

๕. ผลการวิจัย

๕.๑ ความกตัญญูทเวทิตีต่อบิดามารดา มารดา ในคัมภีร์พระพุทธศาสนาบิดามารดาเป็นบุคคลผู้มีคุณูปการต่อบุตรธิดาเหลือคณานับ ฐานะของบิดามารดาจึงได้รับการยกย่องว่าเป็นฐานะที่สูงส่งเป็นปูชนียบุคคลของบุตรพระพุทธองค์ได้ตรัสฐานะของบิดามารดาไว้ ๔ ประการ ๑) เป็นพระพรหมของบุตร (พฺรหฺมาติมาตาปิตโร) ๒) เป็นครูคนแรกของบุตร (ปุพฺพจาจฺริยาติมาตาปิตโร) ๓) เป็นเทวดาคนแรกของบุตร (ปุพฺพเทวาติมาตาปิตโร) ๔) เป็นอาหุไนยบุคคล (อาหุเนยยาติมาตาปิตโร)^๕

๕.๒ ความกตัญญูทเวทิตีต่อ ครู อาจารย์ ปูชนียบุคคลซึ่งศิษย์ทั้งหลายและคนทั่วไปให้ความเคารพยกย่อง เพราะครู อาจารย์ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการถ่ายทอดความรู้ให้แก่เยาวชนซึ่งเป็นสมาชิกในสังคมช่วยพัฒนาคนให้มีความรู้ความสามารถและคุณธรรมที่พึงประสงค์ของสังคมนั้นๆด้วยว่าคนที่ได้รับการพัฒนาแล้วย่อมจะนำความรู้ไปพัฒนาสังคมให้เกิดการพัฒนาที่มีความเจริญรุ่งเรือง สอดคล้องกับงานวิจัยของ พุทธชาติ แผนสมบุญ ได้ทำการวิจัยเรื่อง กระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตีแก่เยาวชน ผลการวิจัยพบว่า ขั้นตอนของกระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตีที่ได้ เป็น ๔ ขั้นตอนดังต่อไปนี้ (๑) การปรับฐานคิด (๒) นำสู่การทำให้คิดโดยการทำให้คิด (๓) ลงมือปฏิบัติตามโครงการได้คิดไว้ และ (๔) วัดผลความสำเร็จที่ได้การวัดผลกระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทเวทิตีแก่เยาวชน วัดได้จาก ๓ ด้าน คือ (๑) วัดผลจากกิจกรรมโครงการที่นักเรียนกระทำจนสำเร็จ จนเกิดเป็นวัฒนธรรมของโรงเรียน (๒) วัดผลจากการแสดงความรู้สึกและทัศนคติที่เปลี่ยนแปลง (Inside ด้านจิตใจ) และ (๓) วัดจากการมีพฤติกรรมเปลี่ยนแปลง (outside ด้านพฤติกรรม) และมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ๘ ประการ ได้แก่ (๑) ความเข้าใจเกี่ยวกับความกตัญญูทเวทิตี(๒) พฤติกรรมต้นแบบ (๓) แรงจูงใจ (๔) การ

^๕ อัง.จตุกก. (ไทย) ๒๑/๖๓/๑๐๗.

ตระหนักรู้ (๕) วิธีคิดแบบอุบายปลูกเร้าคุณธรรม (๖) กัลยาณมิตร (๗) บรรยากาศในการทำ
กระบวนการ และ (๘) การให้แรงเสริม^๙

๕.๓ ความกตัญญูตเวทีต่อญาติมิตร ในพระพุทธศาสนาจำแนกการสงเคราะห์
ญาติไว้ ๒ ประการ^{๑๐} ได้แก่ ๑. การสงเคราะห์ด้วยอามิส (อามิสสงคโห) ๒. การสงเคราะห์ด้วย
ธรรมะ (ธมมสงคโห) พุทธศาสนิกชนได้แสดงทัศนะเกี่ยวกับหลักการสงเคราะห์ญาติไว้ว่าการ
สงเคราะห์ญาตินั้นมีความหมายกว้างกล่าวคือ สงเคราะห์โดยทางวัตถุก็ได้สงเคราะห์ทางฝ่าย
วิญญาณก็ได้เพราะการสงเคราะห์ไม่จำเป็นต้องเป็นการช่วยเหลือเสมอไปสิ่งใดที่เป็นการกระทำ
ให้ดีขึ้นเป็นการสงเคราะห์ทั้งนั้นแม้ว่าสิ่งนั้นจะไม่เป็นที่พึงพอใจแก่ผู้ถูกสงเคราะห์ก็ตาม^{๑๑}

๕.๔ ความกตัญญูตเวทีต่อสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ในประเทศ
ไทยมีสถาบันหลัก ๓ สถาบันคือ สถาบันชาติ สถาบันศาสนา และสถาบันพระมหากษัตริย์สถาบัน
ชาติเป็นสถาบันหนึ่งซึ่งมีองค์ประกอบหลายอย่างที่เป็นเครื่องหมายของความเป็นชาติแต่
องค์ประกอบสำคัญที่บ่งชี้ถึงความเป็นชาติ ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีและวัฒนธรรม ซึ่งเป็น
เอกลักษณ์ของชาติไทย ราชบัณฑิตยสถาน ได้กล่าวถึงการปฏิบัติต่อประเทศชาติว่า ๑. ต้อง
จงรักภักดีและรักษาไว้ซึ่งสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ซึ่งเป็นสถาบันสูงสุดของชาติเป็นที่
เคารพสักการะบูชาของประชาชนชาวไทยทุกคน นอกจากนี้สถาบันดังกล่าวยังเป็นเอกลักษณ์
สำคัญของชาติไทยด้วยดังนั้นตราบไต่ที่สถาบันทั้ง ๓ ยังคงอยู่คนไทยและความเป็นไทยก็จะดำรง
อยู่ได้เพราะประเทศชาติเป็นที่อยู่อาศัยของคนในชาติ ศาสนาช่วยให้สังคมมีความสุขประชาชนมี
ศีลธรรมไม่เบียดเบียนไม่สร้างความเดือดร้อนแก่กัน สำหรับพระมหากษัตริย์ทรงเป็นศูนย์รวม
แห่งจิตใจของประชาชนชาวไทยทั้งประเทศ ดังนั้นจึงเป็นหน้าที่สำคัญของคนไทยทุกคนที่จะต้อง
จงรักภักดีและปกป้องรักษาชาติศาสนาและพระมหากษัตริย์ ซึ่งถือว่าเป็นสัญลักษณ์ของความ
เป็นไทยให้ดำรงอยู่ตลอดไป ๒. ต้องรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ประเทศไทย
ปกครองโดยระบอบประชาธิปไตยซึ่งมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีรัฐธรรมนูญเป็น
กฎหมายสูงสุดของประเทศประชาชนทุกคนจึงมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบ
ประชาธิปไตย และรัฐธรรมนูญของชาติก็ได้กำหนดไว้ว่าเป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคนที่จะต้อง
ดำรงรักษาไว้ซึ่งการปกครองระบอบประชาธิปไตย ๓. ปกป้องและรักษาผลประโยชน์ของชาติ
ประเทศชาติเป็นของประชาชนชาวไทยทุกคนดังนั้นในฐานะที่เป็นประชาชนส่วนหนึ่งของ
ประเทศ จึงต้องมีหน้าที่ปกป้องและรักษาซึ่งความเป็นเอกราชความมั่นคงและผลประโยชน์ของ

^๙ พุทธชาด แผนสมบุญ, “กระบวนการปลูกฝังความกตัญญูตเวทีแก่เยาวชน”,
วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,
๒๕๕๓).

^{๑๐} ชู.อิตติ. (ไทย) ๒๕/๙๘,๑๐๐/๔๗๓,๔๗๗.

^{๑๑} พุทธศาสนิกชน, **บรมธรรมภาคปลาย**, (กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๕),

ชาติ ๔. ส่งเสริมและรักษาเกียรติของชาติภาคภูมิใจในความเป็นไทย และนิยมไทยและช่วยกันรักษาความเป็นไทยไว้ดังเช่น พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวที่ว่า ขอให้ทุกคนระลึกถึงว่าทุกคนมีหน้าที่ที่ทั้งนั้นที่จะรักษาความเป็นไทยนี้ไว้ทั้งใจทั้งในหมู่คณะทั้งชาติ ๕. สร้างเสริมความสามัคคีของคนในชาติ มีความเมตตากรุณาต่อกัน ซึ่งเป็นคุณธรรมที่ก่อให้เกิดความสามัคคีและความมั่นคงของชาติ ๖. เสียสละประโยชน์สุขส่วนตัวและแม้แต่ชีวิตเพื่อประเทศชาติ ๗. ปฏิบัติหน้าที่ของพลเมืองดี โดยการรับราชการทหารประกอบอาชีพสุจริต และเสียสละภาษีอากรเพื่อพัฒนาประเทศ ๘. ยกย่องให้เกียรติผู้ที่ทำหน้าที่ป้องกันและเสียสละเพื่อประเทศชาติ^{๑๒}

๕.๕ ความกตัญญูทวนเวทิต่อสิ่งแวดล่อม คำว่า ธรรมชาติหมายถึงสิ่งเกิดขึ้นและเป็นอยู่ตามธรรมดาของสิ่งนั้นๆ^{๑๓} ส่วนคำว่า สิ่งแวดล่อม หมายถึงสิ่งต่างๆทั้งทางธรรมชาติและทางสังคมที่แวดล่อมมนุษย์^{๑๔} ได้แก่ ของที่เกิดเองตามวิสัยของโลกเช่นคนสัตว์ต้นไม้ มนุษย์เป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติไม่ใช่ธรรมชาติ และสิ่งแวดล่อมเป็นส่วนหนึ่งของมนุษย์มนุษย์จึงต้องทำตัวให้เป็นส่วนหนึ่งของโลกธรรมชาติเมื่อใดที่มนุษย์ทำตัวให้แปลกแยกไปจากธรรมชาติจะทำให้สิ่งมีชีวิตไม่สามารถจะดำรงชีวิตอยู่ต่อไปได้ดังนั้นธรรมชาติจึงมีความสำคัญต่อชีวิตทุกชีวิตในโลกนี้ จากการศึกษาพบว่า ธรรมชาติโดยเฉพาะอย่างยิ่งป่าไม้มีความสำคัญต่อพระพุทธศาสนาอย่างยิ่ง เหตุการณ์สำคัญในพุทธประวัติหลายครั้งไม่ว่าจะเป็นการประสูติ การค้นพบพระสัจธรรมของพระพุทธเจ้าใต้ต้นโพธิ์ ซึ่งนับเป็นการค้นพบหัวใจหรือแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาที่พระสงฆ์ได้ปฏิบัติตามอย่างต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบัน^{๑๕} พระสงฆ์มีการดำเนินชีวิตอยู่ร่วมกับทุกสรรพสิ่งแวดล่อมโดยอาศัยปัจจัยในการดำเนินชีวิต เพื่อปฏิบัติตามพระธรรมวินัย และปฏิบัติศาสนกิจตามหน้าที่ของพระสงฆ์ ในแต่ละวันต้องมีส่วนเกี่ยวข้องกับธรรมชาติและสิ่งแวดล่อมโดยได้อาศัยประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล่อมในรูปของปัจจัยสี่ได้แก่เครื่องนุ่งห่มอาหารที่อยู่อาศัยและยารักษาโรครายได้ก็ถูกระเบียบข้อบังคับของพระสงฆ์ที่เรียกว่าพระวินัยบัญญัติ^{๑๖} ดังนั้นมนุษย์จะมีชีวิตอยู่รอดได้ด้วยดีจะต้องปฏิบัติต่อธรรมชาติสิ่งแวดล่อมด้วยความกตัญญูทวนเวทิต่อการคุณของธรรมชาติสิ่งแวดล่อม โดยการมีทัศนคติที่ถูกต้องต่อธรรมชาติ^{๑๗}

^{๑๒} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า๒๖๖.

^{๑๓} ชู.ช. (ไทย) ๒๕/๑๔๕-๑๕๐/๕๓๓-๕๓๔.

^{๑๔} ราชบัณฑิตยสถาน, พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน, หน้า๔๒๐.

^{๑๕} เรื่องเดียวกัน, หน้า๘๒๑.

^{๑๖} เรื่องเดียวกัน, หน้า๘๒๑.

^{๑๗} พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสน์ฉบับประมวลศัพท์, หน้า ๑๐๗.

^{๑๘} ส.ส. (ไทย) ๑๕/๔๗/๖๑.

๖. องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

รูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทีสําหรับนักเรียนในสถานศึกษาสังกัดสํานักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาจังหวัดนครปฐม มีจํานวน ๕ ด้านคือ ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อบิดามารดา ด้านความกตัญญู ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อญาติมิตร ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และด้านความกตัญญูทศเวทิต่อสิ่งแวดล้อม ซึ่งสามารถสร้างเป็นรูปแบบได้องค์ความรู้มาเป็น รูปแบบการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทีสําหรับนักเรียน โดยพ่อแม่รักใคร่ชอบพอรู้จักตอบแทนผู้ที่พระคุณ มีความรับผิดชอบต่อนตนเอง มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ เกิดการยิ้มให้กันจิตใจสบาย เข้าใจผู้อื่น ไม่เห็นแก่ตัว เป็นที่รักของญาติ มิตร ได้รับรู้ความเป็นวิถีไทยแท้จริง ได้รู้ความหมายที่แท้จริงของสัญลักษณ์ และได้รู้แนวปฏิบัติที่ถูกต้องโดยสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติจะไม่ถูกทำลาย ทำให้ร่างกายปลอดภยจากสารพิษและมีชีวิตที่ดี

๗. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยเสนอข้อเสนอแนะจากการวิจัยครั้งนี้ โดยมีรายละเอียดดังนี้

๗.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อบิดามารดา ส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมที่มีผลต่อการตอบแทนผู้มีอุปการคุณ

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ ครู อาจารย์ ส่งเสริมนักเรียนให้เกิดความเคารพและเชื่อฟัง ช่วยเหลืองานครูบ้างเท่าที่พอทำได้

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ ญาติมิตร ส่งเสริมการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ พูดให้กำลังใจ หรือแบ่งปันสิ่งของ

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ส่งเสริมความรู้ เช่น ชาติ คือ แผ่นดินที่เราอยู่อาศัย ศาสนา คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า สอนให้เราเป็นคนดี พระมหากษัตริย์ คือ ผู้ปกครองบ้านเมืองโดยธรรม เพื่อความสงบสุขของพสกนิกรชาวไทย

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ สิ่งแวดล้อม ส่งเสริมการกระทำให้มีทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้และอยู่คู่กับโลกตลอดไปได้นั้น มีหลักการอนุรักษ์

๗.๒ ข้อเสนอเชิงปฏิบัติการ

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อบิดามารดา จัดกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้หลักธรรมที่มีผลต่อการตอบแทนผู้มีอุปการคุณ

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ ครู อาจารย์ ฝึกให้นักเรียนช่วยเหลืองานครูบ้างเท่าที่พอทำได้

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ ญาติมิตร ฝึกการปฏิบัติการให้ความช่วยเหลือ ให้คำแนะนำ พุดให้กำลังใจ หรือแบ่งปันสิ่งของ

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ สถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ จัดกิจกรรมจิตอาสาช่วย ชาติ คือ แผ่นดินที่เราอยู่อาศัย ศาสนา คือ คำสอนของพระพุทธเจ้า พระมหากษัตริย์ คือ ผู้ปกครองบ้านเมืองโดยธรรม เพื่อความสงบสุขของพสกนิกรชาวไทย

ด้านความกตัญญูทศเวทิต่อ สิ่งแวดล้อม จัดกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติไว้ใช้และอยู่คู่กับโลกตลอดไปได้นั้น มีหลักการอนุรักษ์

บรรณานุกรม

พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุต.โต). **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลศัพท์**. พิมพ์ครั้งที่

๑๐. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

_____ . **พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๑๗, กรุงเทพมหานคร :

โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๕๑.

พุทธชาติ แผนสมบุญ. “กระบวนการปลูกฝังความกตัญญูทศเวทิต่อ แก่เยาวชน”, **วิทยานิพนธ์พุทธ**

ศาสตร์คุณบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย,

๒๕๕๓.

พุทธทาสภิกขุ. **บรมธรรมภาคปลาย**. กรุงเทพมหานคร : ธรรมทานมูลนิธิ, ๒๕๒๕.

มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. **พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย**.

กรุงเทพมหานคร : มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ลัดดาวัลย์ เพชรโรจน์ สุภมาศ อังศุโชติ และอัจฉรา ชำนิประศาสน์. **สถิติสำหรับการวิจัยและ**

เทคนิคการใช้ SPSS ฉบับปรับปรุงครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร: เจริญดีมั่นคงการ

พิมพ์, ๒๕๕๕.

ศรีธรรม ณะภูมิ. **พัฒนาการทางอารมณ์และบุคลิกภาพ**. กรุงเทพมหานคร: มหาวิทยาลัยมหิดล

, ๒๕๓๕.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมและวัฒนธรรม**. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช, ๒๕๓๖.

